

ZBIGNIEW BRODZIŃSKI, ANETA JOANNA JANIKOWSKA
*Katedra Agrobiznesu i Ekonomii Środowiska
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie*

OBSZARY AKTYWNOŚCI INNOWACYJNEJ LOKALNYCH GRUP DZIAŁANIA W WOJEWÓDZTWIE WARMIŃSKO-MAZURSKIM

1. Wprowadzenie

Doświadczenia wsi polskiej i europejskiej uczą, że tempo rozwoju obszarów wiejskich wymaga czasu i cierpliwości, a także respektowania zasady, że nie wyłącznie „twarde” parametry ekonomiczne, infrastrukturalne określają szanse konkretnych gmin, lecz to, co jest nazywane „kapitałem społecznym” [Kłodziński 2005]. To elity, twierdzi J. Wilkin [2003], a więc liderzy, radni i przedsiębiorcy oraz instytucje i lokalne organizacje pozarządowe decydują o tempie rozwoju. Podejmując konkretne działania o charakterze innowacyjnym podnoszą one konkurencyjność obszaru [Gralak 2008].

Wspieranie innowacyjności, jako ważne narzędzie zdobywania przewagi konkurencyjnej, znajduje szczególne miejsce w dokumentach strategicznych województwa warmińsko-mazurskiego. *Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego do 2020 r.*, w jednym z celów strategicznych zakłada wzrost konkurencyjności gospodarki, realizowany m.in. przez stymulowanie działalności innowacyjnej w regionie. Także *Regionalna Strategia Innowacyjności Województwa Warmińsko-Mazurskiego* wskazuje na konieczność budowania potencjału innowacyjnego, będącego jednym z kluczowych czynników gwarantujących rozwój. Również w skali lokalnej zainteresowanie tak samorządów gminnych, jak i partnerstw terytorialnych stymulowaniem działań innowacyjnych ciągle wzrasta. Rozwiązania innowacyjne, mimo znacznego upośledzenia gospodarczego województwa¹, stają się ważnym czynnikiem stymulowania jego rozwoju. Takiej orientacji programów rozwoju sprzyja przekonanie, że tylko w pełni oryginalne rozwiązania są w stanie zniwelować zapóźnienie rozwojowe regionu.

Inspiratorem działań innowacyjnych stymulujących rozwój obszarów wiejskich Warmii i Mazur są lokalne grupy działania (LGD), które obejmują 95% gmin wiejskich i miejsko-wiejskich regionu.

¹ województwo warmińsko-mazurskie jest zaliczane do regionów najbiedniejszych w Europie, o znacznych kontrastach społecznych, ekonomicznych i środowiskowych – poczynając od obszarów cennych przyrodniczo z jednej strony, do obszarów popegeerowskich – biedy i ubóstwa z drugiej.

Specyfika funkcjonowania LGD, oddolne planowanie uwzględniające zasoby objętego lokalną strategią rozwoju (LSR) obszaru, dała mieszkańcom możliwość formułowania nowatorskich koncepcji działania. Wdrażane programy zainspirowały wielu mieszkańców obszarów wiejskich do poszukiwania sposobów na wykorzystanie zasobów lokalnych, a także wprowadzania nowych usług sprzyjających poprawie jakości życia. Oddolne podejście i współpraca w ramach trójsektorowego partnerstwa przyczyniła się do legitymizacji przyjętych w LSR przedsięwzięć i operacji, których realizacja wpisała się w specyficzne uwarunkowania poszczególnych, objętych lokalnymi programami rozwoju, subregionów.

Obserwacja dokonań LGD działających na terenie województwa warmińsko-mazurskiego pozwala sformułować tezę, że wdrażanie zintegrowanych programów rozwoju obszarów wiejskich w postaci LSR, sprzyja podejmowaniu przez członków partnerstwa (partnerów gospodarczych, społecznych i reprezentujących sektor publiczny) rozwiązań innowacyjnych.

Weryfikując przedstawioną tezę za cel pracy przyjęto wskazanie obszarów aktywności lokalnych grup działania z województwa warmińsko-mazurskiego w zakresie podejmowania działań innowacyjnych na obszarach wiejskich. Szczegółowej analizie i weryfikacji poddano zapisy 14. lokalnych strategii rozwoju (LSR), które na podstawie umowy z Urzędem Marszałkowskim Województwa Warmińsko-Mazurskiego zostały przyjęte do finansowania w latach 2009-2015.

2. Charakterystyka przedsięwzięć innowacyjnych LGD

LGD stanowią specyficzną formę współpracy podmiotów trzech sektorów, społecznego, gospodarczego i publicznego. Jednym z ich głównych celów działania jest wzrost konkurencyjności obszaru poprzez rozwój innowacji².

W strategiach wszystkich funkcjonujących w województwie warmińsko-mazurskim LGD zostały zaplanowane operacje nie podejmowane wcześniej na tym obszarze, które prezentują nowatorskie podejście do stymulowania rozwoju lokalnego. Przewidziane do realizacji operacje można przyporządkować do czterech grup obejmujących:

- niekonwencjonalne wykorzystanie zasobów lokalnych,
- innowacyjne sposoby angażowania mieszkańców w rozwój społeczny,
- nowatorskie rozwiązania w zakresie wspierania postaw przedsiębiorczych,

² mówi o tym §2 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 maja 2008 r. w sprawie szczegółowych kryteriów i sposobu wyboru lokalnej grupy działania do realizacji lokalnej strategii rozwoju w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

- zastosowanie technologii informatycznych i komunikacyjnych w stymulowaniu rozwoju lokalnego.

Najbardziej obszerny katalog działań innowacyjnych zaplanowanych do realizacji w ramach lokalnych strategii rozwoju wdrażanych przez LGD stanowią operacje zakładające ***niekonwencjonalne wykorzystanie lokalnych zasobów***. Takie podejście jest zbieżne z założeniami programu Leader, który w myśl zasady lokalnego opracowania dokumentu strategicznego zakłada polepszenie zarządzania zasobami lokalnymi i ich waloryzację [*Podejście Leader...* 2008]. Jak podkreśla M. Halamska [2009], Leader bazuje na zasobach endogennych, przypisując ogromną rolę społecznościom lokalnym w wyborze kierunku rozwoju obszaru, wspomagane środkami zewnętrznymi.

Opis obszaru objętego LSR, zawierający m.in. charakterystykę uwarunkowań przyrodniczych historycznych i kulturowych oraz opracowane analizy SWOT umożliwiły LGD zdefiniowanie własnego potencjału i wyznaczenie strategicznych kierunków rozwoju. Innowacyjność w gospodarowaniu zasobami obszaru wyraża się przede wszystkim w ich nowatorskim wykorzystaniu, głównie w celu rozwoju turystyki, która staje się jedną z głównych gałęzi światowej gospodarki [Woźniak, Lechwar 2004, Balińska 2005]. Takie podejście do rozwoju obszarów wiejskich jest w pełni uzasadnione. Turystyka, stymulując popyt na dobra i usługi komplementarne (bezpośrednio z nią nie związane) przyczynia się do ogólnego rozwoju obszaru [Jarosz 1998], co w połączeniu z unikalnymi walorami przyrodniczymi i kulturowymi Warmii i Mazur stanowi szansę poprawy sytuacji społeczno-gospodarczej mieszkańców obszarów wiejskich regionu.

Spośród licznych inicjatyw wpisujących się w nurt innowacyjnego wykorzystania walorów przyrodniczych, a także dziedzictwa kulturowego i historycznego wsi na wyróżnienie zasługują działania LGD mające na celu rewitalizację tożsamości kulturowej. Operacje w tym zakresie koncentrują się m.in. na kultywowaniu tradycji, przywracaniu lokalnych obrzędów i ginących zawodów, a także na propagowaniu kuchni lokalnej. W ramach wdrażania LSR planowane są liczne festyny, jarmarki, biesiady, na których są serwowane dania typowe dla poszczególnych, objętych LSR subregionów, wskrzeszane zapomniane obrzędy, sprzedawane wyroby lokalnych rzemieślników. Wszystkie te przedsięwzięcia zakładają udział społeczności lokalnej i przyjezdnych. Atrakcją stanowią warsztaty lepienia garnków, wyplatania koszy, czy przygotowania dań kuchni lokalnej.

Na uwagę zasługują także inscenizacje wydarzeń historycznych (np. Bitwa pod Prostkami), nowatorskie sposoby wykorzystania nieczynnych dziś nasypów kolejowych (Mazurski Trakt Rowerowy), czy starych młynów (Centrum Aktywności Kulturalnej w Budrach).

Zasoby przyrodnicze także znalazły swoje miejsce w podnoszeniu atrakcyjności turystycznej obszarów wiejskich, na których wdrażane są LSR.

W ramach wdrażania LSR są zagospodarowywane rzeki na cele turystyczne (np. organizacja spływów kajakowych o różnym zakresie trudności na rzece Łynie – także ekstremalnych – LGD „Warmiński Zakątek”) czy urokliwe miejsca, przez które wyznaczane są szlaki rowerowe, konne i piesze (np. Szlak Pocztyliona – LGD „Łączy Nas Kanał Elbląski”, Mazurski Trakt Konny – LGD 9). Godną uwagi inicjatywą jest budowa punktów obserwacyjnych i transmisje internetowe z codziennego życia bocianów na obszarze „Ostoi Warmińskiej”, największego w Europie skupiska bociana białego (LGD „Łyna – Sajna” i LGD „Barcja”).

Studium LSR partnerstw z woj. warmińsko-mazurskiego pozwala stwierdzić, że LGD planując wykorzystanie zasobów obszaru wykazują znaczną troskę o środowisko naturalne. Zasady zrównoważonego rozwoju w planowaniu strategicznym przestrzegały wszystkie, bez wyjątku, partnerstwa lokalne. Nieliczne jednak z nich zdecydowały się na wprowadzenie innowacyjnych metod wykorzystywania energii ze źródeł odnawialnych (m.in. LGD „Wysoczyzna Elbląska”, LGD „Warmiński Zakątek”).

Dla większości lokalnych partnerstw z Warmii i Mazur niszami w rozwoju obszaru są działania związane z wytwarzaniem i wprowadzaniem na rynek produktów lokalnych w oparciu o posiadane zasoby. Są to produkty kulinarne, artystyczne, związane z rekreacją i wypoczynkiem, czy wyroby rękodzieła, które stanowią niepowtarzalny element oferty poszczególnych subregionów. Na wyróżnienie zasługują te inicjatywy, które oprócz wsparcia procesu wytwarzania produktów lokalnych uwzględniły także działania na rzecz opatrzenia tych produktów własną, lokalną marką (np. LGD 9), sieciowanie podmiotów i stworzenie kanału dystrybucji (np. LGD „Ziemia Lubawska”, LGD „Warmiński Zakątek”), a także zastosowanie narzędzi marketingowych w ich promocji i sprzedaży (np. LGD „Partnerstwo dla Warmii”, LGD „Mazurskie Morze”, LGD „Razem silniejsi”).

Niekonwencjonalnym rozwiązaniem przyczyniającym się do wzrostu aktywności wsi są tzw. wioski tematyczne, tworzone zazwyczaj w oparciu o zasoby lokalne, związane z nazwą danej miejscowości (np. Aniołowo – wioska aniołów – LGD „Łączy Nas Kanał Elbląski”) lub koncentrujące się wokół konkretnego tematu, idei (np. Kamionka – wioska garncarska, Suchacz – wioska kaperska i Podgrodzie – wioska dzieci). Z analizy zapisów objętych badaniami LSR wynika, że będą podejmowane kolejne takie przedsięwzięcia. Za przykład może posłużyć zamiar utworzenia we wsi Monety (LGD „Lider w EGO”) numizmatycznej wioski tematycznej, w której m.in. za usługi i produkty lokalne turyści będą mogli płacić walutą „EGO”.

W objętych analizą dokumentach strategicznych LGD duży nacisk jest kładziony także na *innowacyjne sposoby angażowania mieszkańców w rozwój społeczny* obszaru. Zasada oddolnego planowania i wdrażania LSR zakłada szeroki udział mieszkańców w tworzeniu koncepcji rozwoju oraz

partycypacji w realizacji założeń. Dzięki takiemu podejściu jest możliwe podejmowanie nowatorskich działań umożliwiających rozwiązywanie problemów lokalnych społeczności, przyczyniając się tym samym do wzrostu atrakcyjności danego obszaru jako miejsca zamieszkania. Jak podkreśla M. Halamska [2009], aktywni społecznie i gospodarczo mieszkańcy znacząco stymulują proces rozwoju lokalnego.

We wszystkich objętych analizą LSR stwierdzono zapisy sprzyjające zacieśnianiu współpracy w ramach partnerstwa, co świadczy, że ich twórcy dostrzegają ważną rolę sieci społecznych w rozwoju endogennym. Większość LSR posiada zapisy świadczące o konieczności integracji mieszkańców, rewitalizacji więzi społecznych oraz animacji do podejmowania działań na rzecz rozwoju wspólnoty. Oprócz typowych działań (np. wspólnej organizacji imprez lokalnych, spotkań integrujących mieszkańców, wyjazdów studyjnych) LGD zaplanowały do realizacji działania związane z tworzeniem i wsparciem działalności nieformalnych grup (np. Forum Organizacji Pozarządowych – LGD „Warmiński Zakątek”), liderów wiejskich (np. Forum Sołtysów – LGD 9), czy chętnych do pracy i pomagania innym wolontariuszy (np. Lokalne Centra Wolontariatu – LGD „Lider w EGO”). Pomocna w stymulowaniu aktywności społecznej, według zapisów zawartych w LSR LGD „Warmiński Zakątek”, ma być realizacja przedsięwzięcia mającego na celu założenie organizacji pozarządowej w każdej wsi subregionu oraz powołanie Warmińskiego Centrum Inicjatyw Pozarządowych udzielającego wsparcia powstałym organizacjom.

Niekonwencjonalnym podejściem przyczyniającym się do przełamania stereotypów i integracji społecznej jest propozycja LGD „Wysoczyzna Elbląska” zakładająca integrację międzypokoleniową mieszkańców m.in. dzięki planowanej organizacji szkoleń z zakresu obsługi komputera i wykorzystania Internetu prowadzonych przez młodzież dla osób starszych z jednej strony, z drugiej natomiast nauka wykonywania tradycyjnych zawodów, sposobów przyrządzania potraw regionalnych prowadzona wśród młodzieży przez osoby w starszym wieku.

Rosnąca świadomość członków LGD dotycząca fundamentalnej roli jaką w rozwoju obszaru pełnią przedsiębiorczy mieszkańcy skłoniła liczne partnerstwa do zaproponowania wielu **nowatorskich rozwiązań w zakresie wspierania postaw przedsiębiorczych**. Studium zapisów LSR wskazuje, że najbardziej popularne działania w tej grupie koncentrują się na doradztwie dla przedsiębiorców oraz mieszkańców planujących podjęcie działalności gospodarczej. Partnerstwa lokalne w swoich planach zamierzają angażować ekspertów do pracy z mieszkańcami (np. LGD „Łączy Nas Kanał Elbląski”) czy uczyć podejścia projektowego i efektywnej organizacji pracy (np. LGD „Kraina Drwęc i Pasłęki”). W kręgu zainteresowań LGD znalazły się także operacje, których celem jest wpieranie rozwiązań innowacyjnych w przedsię-

biorstwach lokalnych zarówno w zakresie innowacji produktowej, procesowej, jak i organizacyjnej.

Na uwagę zasługuje także nowatorska inicjatywa kilku LGD (m.in. LGD „Partnerstwo dla Warmii”, LGD „Ziemia Lubawska”, LGD „Razem silniejsi”, LGD 9) zakładająca tworzenie sieci współpracy pomiędzy podmiotami lokalnymi. W założeniu mają to być sieci wzajemnych relacji i kontaktów, tworzące warunki i struktury służące wymianie informacji oraz doświadczeń, umożliwiające artykułowanie wspólnych stanowisk i opinii, a także podejmowanie wspólnych przedsięwzięć. Powstałe sieci mają w większości skupiać lokalnych przedsiębiorców przyczyniając się tym samym do rozwoju gospodarczego obszaru.

Znamiona innowacyjności mają podejmowane inicjatywy z zakresu ekonomii społecznej. Dużą aktywnością w tym zakresie wykazuje się LGD „Brama Mazurskiej Krainy”, która wspiera przedsiębiorstwo społeczne „Garncarska Wioska”. Prezentowana inicjatywa została uznana za najlepsze rozwiązanie z zakresu przedsiębiorczości lokalnej w Polsce. Ten sukces inspirowało inne LGD do działań na rzecz powstawania przedsiębiorstw społecznych.

Kolejnym przykładem wspierania innowacyjnego rozwoju obszarów wiejskich jest tworzenie i rozwój klastrów. Takie rozwiązanie proponują 2. z 14. LGD działających na Warmii i Mazurach. LGD „Lider w EGO” planuje rozwój aktywności gospodarczej poprzez koncentrację podmiotów trzech najdynamiczniej rozwijających się lokalnie branż: rolnictwa, turystyki i usług prozdrowotnych, w ramach przedsięwzięcia „Miltiklaster EGO”. Z kolei LGD „Brama Mazurskiej Krainy” zamierza utworzenie lokalnego klastra branżowego z wykorzystaniem potencjału firm sektora turystycznego, lokalnych rzemieślników, producentów i przetwórców. Jak wynika z zapisów LSR LGD „Brama Mazurskiej Krainy” połączenie małych wiejskich firm, instytucji i organizacji oraz stworzenie płaszczyzny sformalizowanej współpracy spowoduje poprawę konkurencyjności, zwiększenie wydajności oraz stworzenie kompleksowej obsługi mieszkańców i turystów.

W grupie działań LGD związanych z *zastosowaniem technologii informatycznych i komunikacyjnych w stymulowaniu rozwoju lokalnego* znalazły się operacje o wysokim, jak na lokalne warunki, poziomie innowacyjności. Wdrożenie nowoczesnych technologii informatycznych przewiduje co druga LGD z województwa warmińsko-mazurskiego. Mogą one zostać wykorzystane m.in. w kształceniu na odległość, sprzedaży produktów lokalnych oraz promocji obszaru. Za przykład może posłużyć zamiar stworzenia sieci nowoczesnych Gminnych Centrów Informacji na obszarze działania LGD „Lider w EGO” oraz wdrożenie systemu informacji wizualnej obszaru. Najczęściej wskazywane w LSR są zamierzenia dotyczące tworzenia stron internetowych i baz danych zawierających informacje o atrakcjach tury-

stycznych, produktach lokalnych, ofercie gospodarstw agroturystycznych, imprezach i festynach, a także organizacji kawiarenek internetowych przyczyniających się do budowy społeczeństwa informacyjnego na wsi.

3. Podsumowanie

Studium zapisów lokalnych strategii rozwoju partnerstw terytorialnych z województwa warmińsko-mazurskiego w pełni potwierdziło tezę o ważnej roli jaką pełnią LGD w stymulowaniu i wdrażaniu rozwiązań innowacyjnych na obszarach wiejskich. Nowatorskie staje się wykorzystanie walorów przyrodniczych oraz rewitalizacja dziedzictwa kulturowego i historycznego subregionów wiejskich. Konsekwencją tych działań jest obserwowane ożywienie i wzmocnienie tożsamości kulturowej wsi. Coraz częściej, wobec wszechobecnej unifikacji stylu życia, są dostrzegane szczególnie przez turystów, niepowtarzalne, wyjątkowe, jedyne w swoim rodzaju walory obszarów wiejskich. Rozwijająca się „moda na lokalność” sprzyja kultywowaniu tożsamości kulturowej, a niekonwencjonalne sposoby na przyciągnięcie turystów i stworzenie dla nich atrakcyjnej oferty przyczynią się do rozwoju gospodarczego obszarów wiejskich.

Szczególnie godne zainteresowania i uwagi wśród przyjętych działań innowacyjnych, zawartych w LSR, są pomysły na angażowanie mieszkańców w lokalny rozwój społeczny i gospodarczy. LGD poszukują nisz rozwoju drobnej przedsiębiorczości wiejskiej oraz animują mieszkańców do podejmowania działań służących poprawie jakości życia. Popularne stają się działania zakładające tworzenie sieci podmiotów lokalnych, będących platformą wymiany doświadczeń, wiedzy i umiejętności, umożliwiających podejmowanie wspólnych przedsięwzięć. W założeniu takie sieci mogą skupiać zarówno podmioty działające na rzecz rozwoju społecznego, jak i gospodarczego.

W stymulowaniu rozwoju gospodarczego obszarów wiejskich innowacyjne okazują się także przedsięwzięcia będące narzędziem wspierania aktywności wsi. Do takich rozwiązań można zaliczyć operacje związane z tworzeniem wiosek tematycznych i klastrów. Liczne są również przykłady działań dotyczących wdrożenia technologii informatycznych i komunikacyjnych, głównie w sprzedaży produktów lokalnych, promocji obszaru i służące kształceniu mieszkańców.

Konkludując można stwierdzić, że prezentowane przykłady zawartych w LSR działań innowacyjnych inspirują mieszkańców obszarów wiejskich do podejmowania działań przyczyniających się do efektywnego wykorzystania posiadanych zasobów, co pozwala mieć nadzieję na wzrost konkurencyjności obszarów wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego.

LITERATURA

1. Balińska A. (2005): Funkcje turystyki wiejskiej. Roczniki Naukowe SERiA, t. VII, z. 4, s. 29-33
2. Grałak A. (2008): Wzmacnianie zdolności konkurencyjnej regionów poprzez rozwój systemów innowacji. Roczniki Naukowe SERiA, t. X, z. 2, 62-67.
3. Halamska M. (2009): Zasoby własne wsi a zewnętrzne programy rozwoju. Na przykładzie zależności kapitał społeczny – PP Leader+. Wieś i Rolnictwo, nr 3 (144), 9-28.
4. Jarosz A. (1998): Turystyka w wielofunkcyjnym rozwoju wsi i rolnictwa. W: Rolnictwo i wieś europejska. Od korzeni ku wspólnej przyszłości w XXI wieku. Red. Wierzbicki Z. T., Kaleta A. Wyd. UMK, Toruń.
5. Kłodziński M. (2005): Rola rolnictwa i pozarolniczej działalności na obszarach wiejskich. Wieś wielofunkcyjna. Wyd. IRWiR PAN, Warszawa
6. Podejście Leader w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. (2008). MRiRW.
7. Wilkin J. (2003): Podstawy strategii zintegrowanego rozwoju wsi i obszarów wiejskich w Polsce. Wyd. Uniwersytetu Warszawski, Warszawa.
8. Woźniak M. Lechwar M. (2004): Agroturystyka jako forma dywersyfikacji strategii rozwojowych wiejskich gospodarstw domowych. W: Wiejskie gospodarstwa domowe w obliczu problemów transformacji, integracji i globalizacji. Wyd. SGGW, Warszawa.

ZBIGNIEW BRODZIŃSKI, ANETA JOANNA JANIKOWSKA

OBSZARY AKTYWNOŚCI INNOWACYJNEJ LOKALNYCH GRUP DZIAŁANIA W WOJEWÓDZTWIE WARMIŃSKO-MAZURSKIM

Słowa kluczowe: *działania innowacyjne, lokalna grupa działania, lokalna strategia rozwoju, województwo warmińsko-mazurskie*

STRESZCZENIE

W artykule przedstawiono przykłady aktywności innowacyjnej lokalnych grup działania z województwa warmińsko-mazurskiego. Planowane w ramach realizacji lokalnych strategii rozwoju operacje można przyporządkować do czterech grup obejmujących:

- niekonwencjonalne wykorzystanie zasobów lokalnych,
- innowacyjne sposoby angażowania mieszkańców w rozwój społeczny,
- nowatorskie rozwiązania w zakresie wspierania postaw przedsiębiorczych,

- zastosowanie technologii informatycznych i komunikacyjnych w stymulowaniu rozwoju lokalnego.

Prezentowane przykłady zawartych w LSR działań innowacyjnych inspirują mieszkańców obszarów wiejskich do podejmowania przedsięwzięć przyczyniających się do efektywnego wykorzystania posiadanych zasobów, co pozwala mieć nadzieję na wzrost konkurencyjności obszarów wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego.

INNOVATIVE ACTIVITIES OF LOCAL ACTION GROUPS IN WARMIA AND MAZURY VOIVODESHIP

Key words: *innovative activities, local action group, local strategy of development, Warmia and Mazury voivodeship*

SUMMARY

The article presents innovative activity examples of local action groups from Warmia and Mazury voivodeship. The planned within local strategies operations include:

- non conventional usage of local resources,
- innovative manners of inhabitants work in social development,
- innovative solutions in entrepreneurial profile support,
- informatic and communication technologies usage in local development stimuli.

The presented examples of innovative actions included in local strategy of development encourage rural inhabitants to undertake activities, which help in effective usage of local resources. It increases the competitiveness of rural areas of Warmia and Mazury voivodeship.